

Zevachim 76 by Rabbi Aharon Sorscher

www.shasilluminated.org For more shiurim on any Masechta go to

דף עו

בדין תמורת בכור

(דף ע"ה ע"ב) אמר רמי בר חמא בכור לב"ש אין מאכילין לנדות וכו' אמר רבא תניא וכו' ותמורתן כיוצא בהן. וצ"ב מה היה שאלת הגמ' ולמה לא יהא דין התמורה כדין הבכור. והנה מצינו עוד דין דאינו בתמורת בכור, דהנה תוד"ה בכור אינו נפדה סובר דתמורת בכור אינה ניתן לכהן, והרמב"ם חולק על זה ופי' שם על המשנה דנאכל לבעלים היינו מעשר לבעלים ובכור לכהן, וכן פסק בהל' תמורה פ"ג ה"ב. וביסוד מחלוקתם ביאר הגרי"ז בספרו בהל' בכורות (דף נד:): דתוס' סבר דאין דין מתנת כהונה תלוי בקדושת בכור כלל רק דין שפטר רחם ניתן לכהן, ולעיל דף ט. הביא הגרי"ז מאביו הגר"ח ראי' לזה דר' יהודה דסבר בבכורות דף ב' דשותפות עכו"ם אינו פוטר בבכורה כל שיש שותפות עכו"ם אין בה שום קדושה ומותר בגיזה ועבודה ובכל דבר ומ"מ ניתן לכהן וש"מ דהדין של מתנ"כ אינו מצד הקדושה כלל אלא מצד שהוא פטר רחם, ולכן אף אם יש להתמורה כל קדושת בכור מ"מ אינו פטר רחם ולכן הוי לבעלים, והרמב"ם סבר דקדושת בכור עושהו מתנת כהונה. אבל כל זה לגבי מתנת כהונה, אבל עדיין חסר ביאור בעיא דרמי בר חמא דדינים אלו ודאי תלויים בקדושה ולמה לא יהיה גם בתמורת בכור.

והנה הגמ' בעיא בכור אינו נפדה תמורתו מהו, ופירש"י לצאת מתורת בכורה לחולין ולחול קדושה על המעות עכ"ל. אבל התוס' פי' שהנפק"מ רק לגבי המעות אבל לגבי הבכור אין שום נפק"מ דבלא"ה אינו נגזז ונעבד ושאר דינים מותרים אף בלא פדיון. והק' החזון איש והשלום רב איך יכול הממון ליתפס בקדושה אם אין שום קדושה יוצא מהבכור. והנה תוד"ה הפדו' לי בכור בעל מום הק' מה ס"ד דמהני פדיון לגבי גיזה ועבודה הא בקדשים אף אחר פדיון אסורים בגיזה ועבודה ותי' דמייירי בבכור בעל מום מעיקרו עכ"ל. והק' הגרי"ז בתמורה דף י"ג דהא דבעלמא בעל מום קודם הקדשו מותר בגיזה ועבודה הוא משום דאין לה קדושת הגוף כלל ואין לה שום איסור גיזה ועבודה, אבל בכור אף בבע"מ מעיקרו יש לה קדושת בכור ואסור בגיזה ועבודה אף דמותר באכילה בלא פדיון ואין נפק"מ להלכה בין בע"מ מעיקרו לנולד מום אח"כ. ותי' הגרי"ז דהא דפסולי המוקדשין יש להם איסור של גיזה ועבודה הוא משום דהיה פעם קדוש קדושת הגוף וא"א להפקיע איסור גיזה ועבודה ע"י פדיון, אבל בכור בעל מום מעיקרו אף פעם לא היה קדוש קדושת הגוף אלא כל הדין של גיזה ועבודה הוא דין של קדושת בכור שאינו תלוי בקדושת קרבן, ולכן בלא הקרא היה מופקע ע"י פדיון, וכן הוא בגרי"ז בכורות דף ט"ז. ולפי זה יכול לומר דאף אם אינו בעל מום מעיקרו יכול הפדיון להועיל להפקיע קדושת בכור אלא שעדיין אסור בגיזה ועבודה משום הקדושת קרבן, ולכן יכול לחול על המעות.

ולפי זה ביאר הספר פני המזבח בעיא הגמ', דהגמ' ס"ד דתמורה הוא רק לגבי קדושת קרבן אבל קדשות בכור אינו יכול, והדינים אלו דאינו נאכל לזבים ואינו נפדה ואינו נשקל בליטרא זהו גם כן על בעל מום מעיקרו וש"מ דאינו מצד קדושת קרבן אלא מצד קדושת בכור, וס"ד דאין זה נתפס בתמורה.

בענין שאלת הגמ' אם הקדישו לבדק הבית אם נשקלין בליטרא

אלא א"ר אמי כלום הקנה זה אלא מה שקנו לו. ופי' רש"י וכיון דאצלו לא הותר לישקל בליטרא אין יכול להקנות לבדק הבית עוודף דמי צמצום משקל הליטרא עכ"ל. ועיין ש"מ אות ב' שכתב דהא ודאי דעתו לא היה להכי למאי שאינו קנוי לו א"כ לא חל קדושת הקדש על זה ומאי איכפת ליה לקיומי תנאה כיון דלא חל מעולם על זה קדושת דמים עכ"ל. ומשמע דפליגי דשיטת רש"י הוא דא"א לו לקנות להקדש מה שאין לו ובהכרח מה שעוודף דמי צמצום משקל הליטרא אינו הקדש, ובש"מ משמע דאם רוצה לקנות שיהיה הכל להקדש יכול אבל ודאי אין דעתו לזה ולכן יש שיעור בהקדשו ואין להקדש אלא דמי מה שנמכר בלא ליטרא.

והגרי"ז הל' תמורה (דף נט:) הק' על רש"י למה אינו יכול להקנות כל הבהמה להקדש הלא בכור בעל מום הוא נכסי כהן וממונו ממש ויכול למוכרו ולהקנותו לכל מי שירצה וכמובאר ברמב"ם פ"ה הל' בכורות ה"ג, אלא שיש איסור בעלמא לשקול בליטרא ולמוכרו באיטלז, ואיזה חסרון זכות הוא שא"י להקנותו להקדש, ולמה יהיה שיור בההקדש שאינו קונה כל דמי הבהמה, ובשלמא לפי הש"מ אין דעתו לזה וממילא הוא עושה השיור אבל לרש"י למה אינו יכול להקנות כל הבהמה. וחדש הגרי"ז דכיון דיש להבכור קדושה א"כ א"א להקדיש גוף הבכור, דאין משנין מקדושה לקדושה ואף בעל מום יש לו קדושה לגבי דין זה, וכל דין הקדש בדק הבית הוא על זכות הממון שיש לו ולא על גוף הבהמה וממילא א"א להקדיש יותר ממה שיש לו.

בענין אין מביאין קדשים לבית הפסול גבי שביעית ותרומה

שביעית אין לוקחין בדמיה תרומה מפני שממעט באכילתה וכו' עיין כל הסוגיא עד אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה. והנה רש"י ותוס' כתבו דהאיסור הוא משום דממעט אכילת התרומה דלא יכול לאוכלו אחר הביעור, וכן במבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה וכן כתב הר"ש והרא"ש על המשנה שם בשביעית, אבל הרמב"ם והרע"ב על המשנה שביעית פרק ח' משנה ז' דהאיסור הוא דממעט אכילת השביעית דעכשיו פירות שביעית הוא אסור לזרים ולטמאים, וכן הוא ברמב"ם הלכות שביעית פרק הק' הלכה ד'.

והרע"א על המשנה שם הק' על פי' הר"ש והרא"ש דשיטת התוס' הוא דיכול לאכול פירות שביעית אחר הביעור רק דצריך להפקירו, וא"כ למה ממעט הזמן. ותי' המשנה ראשונה שם דאם מפקירם בשדה אולי יאכל בהמה או חיה את הפירות, והחזו"א שביעית סי' י"ג אות י"ד תי' דאם מפקירו אתה פוסלו בהיסח הדעת, ועוד תי' דאם שכח לבער אז נאסר באכילה לכו"ע. והפנים מאירות כאן הק' על הרמב"ם דאם נאמר דהוא משום דממעט זמן אכילת שביעית מה תי' הגמ' דתרומת ירק דרבנן, הא שביעית ירק הוי דאורייתא. והחזון איש שם תי' דבאמת בשנות אליהו איתא דיש ב' איסורים, דממעט זמן תרומה אחר ביעור וממעט זמן שביעית דאינו נאכל לטמאים או לזרים, וכוונת אב"י דר"ש מתיר שביעית לבית הפסול אינו ראי' דמתיר קדשים לבית הפסול דשביעית לא חמור קדושתו כ"כ, והא דמתיר תרומה הוא ראי' אבל בזה דחה אב"י דתרומת ירק דרבנן. אבל לרבנן אף שביעית אסור להביא לבית הפסול.

תוס' ד"ה שביעית הק' וז"ל וא"ת תרומה קודם פסח יהא אסור לחמצה משם דקא ממעט באכילתה, ותי' ב' תי', חדא דצריך לעשות כן משום למשחה והא דאסור לבשל ירק של שביעית בשמן תרומה הוא משום דאין השמן ניתקן אלא הירק, ועל זה הק' החזון איש והחק נתן דלאב"י דמיירי בירק של תרומה ושמן של שביעית קשה וצ"ע, והתי' ב' הוא דחמץ נעשית מאלוה. וכתב הדרך אמונה דלפי הרמב"ם דהחזון איש דממעט זמן אכילת שביעית ובשביעית אין דין למשחה ולכן צ"ל כתי' ב' בתוס' דמשום דנתחמצה מאלוה.

בענין ספק אשם מצורע ספק שלמים

רבי שמעון אומר למחרת מביא אשמו וכו' ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. ועיין תוס' ד"ה סמיכה דכתב דלמ"ד סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא הסמיכה הוא בהקפת יד ומותר משום תקוני גברא, אבל רש"י משמע דהסמיכה הוא כדינו דכתב דהוא כחומר שלמים, וכן תוס' בדף ל"ג ג"כ משמע כן עיין שם בחק נתן, וצ"ע למה מותר לעשות סמיכה מספק.

וגם העיר התוס' ד"ה אשם זו דג"כ אינם מקבלים כל הדם משום תקוני גברא, והעיר החק נתן דכיון דבלא"ה צריך לומר תקוני גברא משום סמיכה או משום קבלת הדם למה הק' הגמ' על מביאים קדשים לבית הפסול, ותי' דס"ד רק גבי עשיית מצוה כתיקונו אמרינן תקוני גברא ולא לענין פסול קדשים.

תוס' ד"ה לוג מאי איכא למימר כתב דהוי חולין בעזרה משום דעושה עבודה, והמקדש דוד פרק י"ב בתחלתו הביא ראי' מזה דהזאת לוג שמן של מצורע הוא עבודת הקרבן ולא טהרת המצורע גרידא, דאל"כ לא היה נחשב חולין בעזרה, וכן הביא ראי' מהרמב"ם דכתב דאם אוכל השמן קודם מתן בהונות לוקה כמו אוכל קרבן קודם זריקה.